

מסמך הדרישות של אנשים עם מוגבלויות (אע"מ) ממשטרת ישראל.

פתיחה

אחריות המשטרה כלפי אנשים עם מוגבלויות (אע"מ) מציבה אתגר מורכב. מחד נדרשת מהשוטרים מיומנות זיהוי מוקדם כי לפנייהם אדם עם מוגבלות וזאת כדי לצמצם חיכוך ולאפשר מתן יחס מותאם והולם, ומאידך, בניהול המגע נדרשת מיומנות להימנע מזלזול, התעלמות, חשדנות וביטויים אחרים של יחס מפלה וחשדני (כגון פרופיילינג) כלפי אע"מ.

במקרים רבים אנשים עם מוגבלות שאינה נראית (כגון חירשות, אוטיזם, מוגבלות שכלית או מוגבלות נפשית) נתפסים כ"חשודים" וזוכים ליחס מאיים מצד שוטרים רק בשל התנהגות שמזוהה כ"חריגה" (כגון אי מענה לקריאות בשל אי שמיעתן, אי יצירת קשר עין והימנעות ממגע גופני, ותגובות כגון רעד או גמגום). התוצאה היא שאע"מ פעמים רבות תופסים את המשטרה כגוף מאיים ואף חוששים מכל יציאה למרחב הציבורי בו עלולים להיתקל במשטרה.

על כן, חלק מרכזי בחוזה שראוי שיהיה בין המשטרה לאע"מ הוא הסובלנות. משמעות הדבר היא שימוש בטקטיקות הכלה (דה-אסקלציה) כדי לצמצם את הפגיעה באע"מ, שחלקם חווה, כמו מתמודדי נפש רבים, פוסט טראומה. טקטיקות הכלה מצמצמות את האפשרות להפעלת כוח מיותרת ו/או להגבלת חופש (לדוגמה: על ידי איזוק) העלולים להוות זרז ('טריגרי') ולעורר מצוקה וחרדות הפוגעות בביטחונם האישי של אע"מ.

חלק מרכזי נוסף הוא הרגישות. כדי למנוע מצב שבו תלונות של אע"מ אינן נלקחות ברצינות ומוטלות בספק ע"י כוחות המשטרה, בין היתר גם באירועי אלימות מינית, או במקרים של תלונות הדדיות של אע"מ ואדם ללא מוגבלות – ישנה העדפה שכיחה כלפי תלונה של אדם שאינו אע"מ. במובן זה המשטרה מאבדת את הלגיטימציה שלה ואיננה מספקת את השירות הנדרש כלפי האוכלוסייה, שלעתים המשטרה היא המפלט היחיד או אחרון שלה.

חלק מרכזי אחרון הוא הנגישות. ללא התאמות והנגשה הולמת לצרכיהם השונים של אע"מ, הופכים חקירות והליכים פליליים אשר בהם מעורבים אע"מ ללא רלוונטיים. בפועל, מהווה הדבר סיכול של עבודת המשטרה עצמה וזאת תוך הפרת השוויון האזרחי ומניעת עשיית צדק.

לאור זאת, דרישותינו הן:

נגישות אנשים עם מוגבלויות לשירותי המשטרה

1. על המשטרה לפעול להגדרת תפקידים ולהקמת תקנים ייעודים ל "מנגישי צדק" שהינם אנשי מקצוע האחראים על הנגשת שירותי משטרה בכלל, והגשת תלונה בפרט לאנשים עם מוגבלויות מכל הסוגים. מנגישי הצדק יופעלו במקרים של מעצר/ עיכוב של אדם עם מוגבלות, או כאשר

קיים חשד שכזה וילוו את העצור/ המעוכב לכל אורך התהליך, אלא אם יתברר כי האדם אינו, למעשה, אע"מ.

2. חובתו של שוטר במפגש עם כל אדם שמתנהג באופן חריג, לברר האם לאדם שמולו ישנה מוגבלות כלשהי, ומרגע שזיהה במידת האפשר את המוגבלות, או שהתוודע אליה, עליו להתייחס אליו בהתאם, וליידע מוקדם ככל האפשר את שאר צוות האכיפה ואת מפקדיו. לגבי המוגבלות והצרכים המיוחדים של האדם עם המוגבלות. במקרה שנעצר אע"מ, חובתו של השוטר לדווח על כך גם לממונה על אע"מ במטא"ר.
3. במקרה של מוגבלות בלתי נראית נפשית או תקשורתית, אין לחקור את האדם ללא נוכחות של "מנגיש צדק" (בדומה לקטינים ולבעלי מוגבלות שכלית, שאסור לחקור אותם ללא נוכחות של ההורים וחוקר נוער/מיוחד).
4. יש להימנע מיחס מזלזל במתמודדי נפש המתלוננים למשטרה, בדגש על חוסר אמון והאשמת הקורבן כלפי מתלוננים על רקע עבירות מין.
5. אין לצאת מנקודת מוצא שדבריו של מתמודד נפש או אדם עם מוגבלות שכלית הם חסרי תוקף.
6. על כלל נקודות השיטור להיות מונגשות לחלוטין ובהן הציוד המתאים להנגשה פיסית ותקשורתית.
7. בכל מסמך ופעולה של המשטרה הנוגעים לאע"מ, יצוין הצורך המיוחד הדרוש לאותו אדם. מרגע הזיהוי שלו כאדם עם מוגבלות, השוטרים המטפלים בעניינו ידאגו לכל הזכויות והצרכים המיוחדים הנובעים מהזיהוי.
8. במקרה של מוגבלות - כל החתמה על כתב ערובה, תנאי שחרור או מעצר בית ייעשו כשהאדם עם המוגבלות מבין את דבר חתימתו ובהינתן ספק בכך ייעזר ב"אחראי נגישות".
9. בעת מעצר ועיכוב, יש לוודא שמיושמות התאמות מיוחדות לאנשים עם מוגבלויות (עשיית צרכים, מילוי צרכים רפואיים, נגישות לתרופות ותנאים אישיים).
10. בכל מתקן משטרה יהיה תפקיד קבוע של "מנגיש צדק" אשר אחראי על הנגשת שירותי משטרה בכלל, והגשת תלונות בפרט לאנשים עם מוגבלויות מכל הסוגים.
11. המשטרה תבצע מעקב רוחבי אחר הטיפול בתיקי אע"מ ותסיק מסקנות באשר לדרך העבודה המיטבית בתחום, שיועברו לשטח בקביעות. מידע ונתונים שיופקו ממעקב זה יפורסם לציבור וימסר לפי בקשה.

הכשרות

12. מומלץ לקיים במשטרה אירועים לציון יום/חודש זכויות אנשים עם מוגבלויות (3 בדצמבר) ובמסגרת זו לקיים השתלמויות ומפגשים עם אע"מ. מוצע להיעזר לצורך כך בנציבות שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלויות במשרד המשפטים.
13. המשטרה תרחיב ותעמיק את מערך ההכשרות של שוטרים להתמודדות עם אע"מ, בכל הרמות:
 1. הכשרה בנוגע לאע"מ כחלק מכל הכשרה בסיסית לשוטרים.
 2. הכשרות ייעודיות ומותאמות לכל בעלי התפקידים על פי ממשקיהם עם אע"מ, לרבות חוקרים, שוטרי סיור, פקחי נוער וימ"ר, כחלק מהכשרתם הבסיסית.

3. הדרכות קבועות בתחנות המשטרה בנוגע לצרכים והתמודדויות של אנשים עם מוגבלויות במפגש עם שוטרים וקצינים, לרבות דיון במקרים בעייתיים. כל השתלמות או הכשרה העוסקות באעי"מ תכלול בצוות ההכשרה גם אדם עם מוגבלות, וייעשה מאמץ מכוון להביא להכשרות שונות אנשים עם מגוון מוגבלויות.
14. ההכשרות יכללו בין היתר נושאים הנוגעים ל:
 1. דה אסקלציה ומניעת אלימות, בדגש על אנשים עם מוגבלויות לא נראות; זיהוי מוגבלויות לא נראות והתמודדות עם אנשים עם מוגבלויות לא נראות, פנייה ראשונית לאעי"מ וכו'.
 2. הכרה של גופים הפועלים למען אעי"מ תוך מתן כלים ועידוד לקיום הידברות איתם, ובמיוחד עם התארגנויות לייצוג עצמי ע"י אעי"מ.
 3. במפגש עם אעי"מ השוטר ידע להשתמש במושג המקובל הנכון והמכבד, יודגש כי על השוטרים ללמוד ולהכיר את אוצר המילים המכבד, ולהימנע בכל אופן משימוש בכינויים פוגעניים כגון: שישייה, תשע עשרה, ששת, מפגר וכו'.

אכיפה והפעלת כוח כלפי אעי"מ

15. שימוש בכוח סביר כלפי אעי"מ אינו זהה להפעלת כוח סביר כלפי אדם אחר, וחישוב הכוח הסביר חייב להתאים למוגבלות ולפגיעות של האעי"מ.
16. בכל פעולת אכיפה, על השוטר להימנע מפגיעה באעי"מ, ובמקרים שאינם מערבים סכנה מיידית וברורה, כל מגע ואחיזה באעי"מ יתבצע תוך כדי שימוש בטקטיקות הכלה (דה אסקלציה) ווידוא לאי פגיעה בריאותית – למניעת נזק בלתי הפיך. בנוסף, על השוטר להימנע ממגע או אחיזה בחלק פגוע של אעי"מ, ומהגבלת אדם לקיים תקשורת בשפת הסימנים כאשר יש צורך בכך.
17. בכל פעולת אכיפה המערבת אעי"מ, על השוטר להתייחס לאמצעי העזר של אעי"מ כחלק בלתי נפרד ממנו, למנוע פגיעה באעי"מ בשל שלילת אמצעי העזר ולדאוג שיהיה ברשותו גם במהלך עיכוב או מעצר. אמצעי עזר לדוגמא: משקפיים מיוחדים, מכשירי שמיעה, קביים, כסאות גלגלים וכיסאות מונגשים, מקלות וכלבי נחייה ועזרי תקשורת. במידה שלא ניתן, בשל סיבות בטיחותיות למשל, להשאיר את אמצעי העזר, יש לכלל הפחות לדאוג לאיחסונם והחזרתם לאעי"מ בתום פעולת האכיפה.
18. בעת עיכוב ומעצר על השוטרים להקפיד על מילוי צרכי הבריאותיים של אעי"מ, בהתאם לפקודת מטא"ר 21.20.21 למניעת סבל ונזק בלתי הפיך (שאינה מיושמת בפועל).
19. בעת החרמת טלפונים במעצר ולצורך איסוף ראיות יש לקחת בחשבון שאעי"מ תלויים בטלפון ובאנשים אחרים להתנהלותם היומיומית יותר מאנשים אחרים, ועל כן יש לצמצם פעולה זו ולהחרים טלפונים לזמן קצר ככל הניתן.
20. בעת שחרור ממעצר של אעי"מ, יש לברר שהאעי"מ מתמצא ושיש לו כיצד לחזור לביתו בבטחה, ובמקרה הצורך לסייע לו בכך.
21. על המשטרה לפעול להקמת "צוותי משבר" מקצועיים, אשר ילוו את השוטרים במקרים של פעילות למול אעי"מ ויוכלו לייעץ ולפעול בשטח לצמצום מצוקה וחיכוך.

פרקטיקות שיטור פוגעניות בהפגנות:

22. אסור לשוטרים לנצל מוגבלות על מנת לעכב אע"מ. לדוגמא, על ידי שימוש בדוקרנים כדי להגביל את תנועתם של אנשים עם כסאות גלגלים, באשר הדבר מהווה ניצול בלתי הוגן של מוגבלותם.
23. בהפגנות של אע"מ, יש צורך במערך ייעודי של המשטרה: רכבי מעצר מותאמים, אמבולנסים והכנה מותאמת של השוטרים בשטח.
24. בהפגנות בהן יש נוכחות בולטת של אע"מ, אין להשתמש באמצעים לפיזור הפגנות אשר עלולים לסכן את באע"מ, למשל: אין להשתמש במכתז"ית למול מפגינים עם קביים או כסאות גלגלים.
25. בעת הצבת מגבלות על תנועה בהפגנה, על שוטר לאפשר לאע"מ גישה לתרופות ומכשור רפואי אחר.